

KS. JAROSŁAW CZERKAWSKI

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-DYDAKTYCZNA KS. MIECZYŚŁAWA RUSIECKIEGO

REV. MIECZYŚŁAW RUSIECKI'S RESEARCH-DIDACTIC WORK

A b s t r a c t. The Church constantly forms and educates. This task is a fulfillment of Christ's order of carrying out the mission; and Christ Himself preaching about God's Kingdom educated and formed people. It should be stressed that the Church performs this task by institutions and people properly prepared to do it. Rev. Prof. M. Rusiecki's research activity, as well as his life as a man strongly involved in academic work, is inscribed in this current. In the article an attempt is made to present the figure of Rev. Prof. M. Rusiecki as a man full of faith, of academic passion, and one achieving his living aims. His academic achievements contain more than a dozen publications focused on the subject of catechesis, experiencing values, forming them in a man's life, and on responsibility for education.

Key words: history of catechesis, education, values, academic achievements, responsibility.

„Wiara i rozum są jak dwa skrzydła na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy. Bóg zaszczerpił w ludzkim sercu pragnienie poznania prawdy, którego ostatecznym celem jest poznanie Jego samego, aby człowiek – poznając Go i miłując – mógł dotrzeć także do pełnej prawdy o sobie”¹. Słowa te, zaczerpnięte z encykliki Jana Pawła II, doskonale oddają życiowe pragnienia wielu ludzi. Poszukiwanie prawdy i kontemplowanie jej w świetle Stwórcy, zaspokajają pragnienia ludzkiego serca. Postać ks. prof. M. Rusieckiego i jego działalność życiowa doskonale wpisują się w słowa wypowiedziane przez św. Jana Pawła II. W całym swoim życiu i działalności nauko-

Ks. dr JAROSŁAW CZERKAWSKI – adiunkt Katedry Katechetyki Szczegółowej Wydziału Teologii KUL; adres do korespondencji: e-mail: jarekxcz@gmail.com.

¹ FR 1.

wo-dydaktycznej poszukiwał prawdy naukowej odwołując się do Boga. Ponadto nie pozostawał obojętny na Ewangelię, którą w swej pracy kapłańskiej głosił, by – jak to napisał w adhortacji *Evangelii gaudium* papież Franciszek – radość Ewangelii napełniała ludzkie serca oraz całe życie tych, którzy pragną spotkania².

W niniejszym opracowaniu podjęto próbę podsumowania działalności naukowo-dydaktycznej ks. dr. hab. Mieczysława Rusieckiego. Przedstawiając jego dorobek naukowy i organizacyjny, ukazano także główne linie zainteresowań naukowych i badawczych, które mocno przełożyły się na pracę duszpasterską.

1. ŻYCIORYS NAUKOWY

Ks. prof. M. Rusiecki urodził się 22 maja 1932 r. w Zreczu Dużym w województwie kieleckim. Ośmioklasową szkołę ukończył w 1948 r. w Chmielniku, średnią zaś w Kielcach. Po ukończeniu szkoły średniej jednym z najważniejszych wydarzeń w życiu M. Rusieckiego było odczytanie powołania do życia kapłańskiego. Po odbyciu nauki w Liceum św. Stanisława Kostki oraz w Niższym Seminarium Duchownym w Kielcach, w roku 1951 wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w tymże mieście. Święcenia kapłańskie przyjął z rąk ks. bpa Czesława Kaczmarka dnia 15 czerwca 1957 r. Przez sześć lat pełnił posługę wikariusza, najpierw w parafii w Piekoszowie, a następnie w parafii katedralnej w Kielcach. W 1963 roku został skierowany na studia specjalistyczne z homiletyki. Po śmierci ks. bpa Kaczmarka, która nastąpiła tegoż samego roku, zostaje przeniesiony na studia katechetyczne, które rozpoczyna na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Magisterium z katechetyki uzyskał w 1967 r., jednocześnie kontynuując specjalizację z zakresu homiletyki. Po ukończeniu studiów i powrocie do diecezji została mu przydzielona praca w Referacie Katechetycznym w roli zastępcy diecezjalnego wizytatora religii, powierzono mu także duszpasterstwo akademickie w Kielcach.

Aby udoskonalić swoje zdolności językowe został wysłany na trzymiesięczne stypendium językowe do Alliance Française w Paryżu. Po powrocie ze stypendium rozpoczął studia doktoranckie na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie z zakresu katechetyki. Po roku przenosi się na Katolicki

² EG 1.

Uniwersytet Lubelski i kontynuując studia z zakresu katechetyki podejmuje naukową refleksję nad historią katechezy. W 1974 roku, po ukończeniu studiów, uzyskał tytuł doktora teologii w zakresie katechetyki na podstawie rozprawy *Poglądy i działalność katechetyczno-pedagogiczna ks. Zygmunta Bielawskiego*. Od 1975 r. podjął wykłady zlecone na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim z historii katechezy ogólnokościelnej i polskiej.

W latach 1981-1984 należał do zespołu redagującego katechezy dla młodzieży. Pracę tę wykonywał pod kierownictwem ks. prof. M. Majewskiego. Zespół ów przygotował propozycje katechez dla młodzieży, które w sposób przystępny i całościowy przedstawiały naukę Kościoła. Katechezy te odnosiły się do życia dorosłego i odpowiedzialności za przyszłość wspólnot parafialnych i społeczeństwa. Zawierały w sobie także elementy kształtowania charakteru i odpowiedzialności za siebie i innych.

W 1997 roku uzyskuje tytuł naukowy doktora habilitowanego na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na podstawie dysertacji *Przedmiot katechezy potrydenckiej w Polsce (1566-1699)*. W tym samym roku uzyskuje tytuł profesora nadzwyczajnego w Wyższej Szkole Pedagogicznej, przemianowanej na Akademię Świętokrzyską w Kielcach. Pracował tam do roku 2010, prowadząc wykłady z etyki. W tym czasie Akademia Świętokrzyska została przemianowana na Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy.

Doceniając naukowe zaangażowanie Księdza Profesora oraz jego duszpasterski wysiłek, biskup kielecki mianował go wykładowcą w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach. Człowiek nauki jest w sposób szczególnie odpowiedzialny za formację młodych ludzi przygotowujących się do kapłaństwa. W seminarium dokonuje się formacja alumnów do służby Bożej. Obejmuje ona wszystkie sfery młodego człowieka i ma wymiar:

- ludzki, który „okazuje się szczególnie ważny ze względu na tych, do których skierowana jest [...] misja” (PDV 43) przyszłego kapłana;
- duchowy, ponieważ „bez formacji duchowej formacja duszpasterska byłaby pozbawiona fundamentu” (PDV 45), a także bez tego elementu kapłan nie jest w stanie dać z siebie bezinteresownego daru³;
- intelektualny, który stanowi niezbędny element całego przygotowania do kapłaństwa oraz „prowadzi do głębszego zrozumienia i interpretacji osoby, jej wolności, jej relacji ze światem i z Bogiem” (PDV 52);

³ Por. PDV 49.

– duszpasterski, który przygotowuje do udziału w miłości Jezusa Chrystusa, który jest Dobrym Pasterzem⁴.

Posługę tę pełnił w latach 1981-2001 prowadząc wykłady z zakresu katechetyki i homiletyki. Do 1988 r. prowadził ćwiczenia katechetyczne z klerykami wyższych roczników seminarium. Jego zaangażowanie w wykłady i ćwiczenia katechetyczne niejednokrotnie wywoływały szczery podziw u kleryckiej braci.

W latach 1986-1987 był członkiem zespołu roboczego Komisji Wspólnej Państwo–Kościół do Spraw Wychowania w Warszawie. Komisja ta zajmowała się problemami związanymi z regulacjami odnoszącymi się do wychowania. Prace Komisji dotyczyły także ról związanych z wychowaniem człowieka i obecności Kościoła w życiu społecznym państwa.

Poza pracą dydaktyczną i naukową uczestniczył w życiu diecezjalnym i pracował gorliwie na rzecz diecezji. W latach 1981-1988 był odpowiedzialny za Referat Katechetyczny w Kurii Diecezjalnej w Kielcach. Tym samym odpowiadał za permanentną formację katechetów. Aby podnieść poziom dydaktyczny i naukowy katechetów zorganizował czteroletnie Studium Katechetyczne. Po ukończeniu studium katecheci mogli uzyskać stopień magistra teologii.

Od 1983 roku pełnił funkcję duszpasterza nauczycieli. Zajęcie to wiązało się z organizowaniem rekolekcji dla nauczycieli dwa razy w roku. Czynił to przez 33 lata do roku 2000. Na życzenie słuchaczy teksty wygłaszanych konferencji były publikowane w formie książkowej.

Od roku 1983 był członkiem kolegium redakcyjnego kieleckiego kwartalnika „Współczesna Ambona”, na łamach którego publikuje. Na prośbę ks. bpa S. Szymeckiego od 1984 r. pełnił funkcję cenzora pism i publikacji. Zadanie to kontynuował do 2012 r.

W latach 1990-1999 był opiekunem Kieleckiego Koła Przewodników Świętokrzyskich oraz Koła Polskiego Towarzystwa Nauczycieli w Kielcach. Z sercem angażował się w działalność przewodników, propagując piękno świętokrzyskiej ziemi.

W całej swej działalności naukowej i dydaktycznej nie zrezygnował z pracy duszpasterskiej, pełniąc przez długie lata funkcję rektora kościoła seminaryjnego pw. Trójcy Świętej w Kielcach. Konfesjonał, ambona oraz praca duszpasterska są cały czas obecne w życiu ks. prof. Mieczysława Rusieckiego.

⁴ Por. PDV 57.

2. DOROBEK NAUKOWY

W swojej encyklice *Lumen fidei* papież Franciszek podkreśla, że istnieje dialog pomiędzy wiarą i rozumem, ponieważ chrześcijaństwo głosi prawdę o miłości Boga, która jest wobec człowieka pełna, gdyż dociera do istoty doświadczenia każdego człowieka, powołanego z miłości i do miłości⁵. Słowa te, zaczerpnięte z encykliki, stanowią poniekąd motto pracy naukowej Księdza Profesora. Poprzez głoszenie słowa Bożego i pracę naukową docierał do rozumu i serca zarówno studentów, jak i zwykłych ludzi, słuchających jego homilii. Na dorobek naukowy ks. prof. M. Rusieckiego składają się publikacje naukowe, popularnonaukowe i hasła encyklopedyczne. Działalność naukowa była realizowana także poprzez aktywny udział w zjazdach i konferencjach naukowych.

Ks. prof. Mieczysław Rusiecki jest autorem 10 książek. Napisał 116 artykułów naukowych, dotycząc w nich różnych problemów badawczych, jednocześnie szukając naukowych rozwiązań w świetle słowa Bożego i nauczania Kościoła. Aby poszerzyć dostępność opracowań naukowych problemów zredagował 29 artykułów popularnonaukowych, które w przeważającej części zostały zamieszczone w „Kieleckim Przeglądzie Diecezjalnym”. Jako człowiek nauki twórczo uczestniczył w jej upowszechnianiu. Znalazło to swoje odbicie w następujących obszarach: redakcjach, recenzjach i hasłach encyklopedycznych. Ks. prof. Rusiecki jest recenzentem 10 książek, 100 prac magisterskich, 3 rozpraw doktorskich, 2 rozpraw habilitacyjnych oraz 32 haseł encyklopedycznych. Opracował samodzielnie 17 haseł encyklopedycznych, w przeważającej części do *Encyklopedii Katolickiej* oraz *Encyklopedii Pedagogicznej XXI wieku*. Pod jego redakcją ukazały się 4 książki. Należał do kolegium redakcyjnego 2 czasopism. W dorobku naukowym znajdują się także 3 introdukcje i 2 tłumaczenia. Był promotorem 1 rozprawy doktorskiej, 5 rozpraw dyplomowych w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach, 102 w Akademii Świętokrzyskiej oraz 5 prac licencjackich w Wyższej Szkole Umiejętności. Uczestniczył w zjazdach, konferencjach i sympozjach, na których wygłosił 30 referatów. Oprócz działalności naukowej Ksiądz Profesor aktywnie uczestniczy w życiu duszpasterskim kieleckiego Kościoła. Jest autorem ok. 180 homilii i przemówień o charakterze duszpasterskim.

⁵ Por. LF 32.

Bogactwo literatury naukowej, publikacji popularnonaukowych oraz dorobku związanego z działalnością duszpasterską świadczą o wielkim zaangażowaniu Księdza Profesora w sprawy nauki i życia społecznego. Zainteresowania naukowe zostały skupione wokół historii katechezy i wieloaspektowej formacji człowieka. Świadczy to o wrażliwości na sprawy Kościoła i zwykłych ludzi. Historia katechezy, człowiek ze swoim życiem, sprawy związane z ludzką formacją, to problemy obecne w pracach ks. dr. hab. M. Rusieckiego.

3. ZAKRES PRACY NAUKOWO-BADAWCZEJ

Dorobek naukowy ks. prof. Rusieckiego posiada wyraźnie dwa zarysowane kierunki. Pierwszy z nich ma charakter teoretyczny i prezentuje zagadnienia z dziedziny katechetyki, homiletyki, pedagogiki i etyki. Drugi, wyrastający z praktyki duszpasterskiej, jest odpowiedzią na potrzeby słuchaczy, głównie studentów, kleryków, katechetów oraz nauczycieli i jest zogniskowany na problemach formacji, zarówno ludzkiej, jak i duchowej do wykonywania przyszłych zajęć i prac formacyjnych.

Kierunek teoretyczny w pracy naukowej to historia katechezy. Spotkanie z katechezą rozbudziło u Księdza Profesora głębokie zainteresowanie jej dziejami, ludźmi, którzy ją tworzyli i głosili, oraz samym treściowym przekazem katechetycznym. W trakcie prowadzenia wykładów na KUL-u zgromadził mnóstwo materiałów źródłowych bezpośrednio i pośrednio dotyczących historii myśli katechetycznej. Między innymi zgromadził mikrofilmy i kserokopie bardzo cennych dokumentów i opracowań odnoszących się do katechezy i związanych z katechezą. W sposób szczególny zainteresowania odnosiły się do katechezy okresu Oświecenia. Po przeprowadzonych konsultacjach oraz rozeznaniu sytuacji dotyczącej prowadzonych w diecezji prac, zdecydował się na zmianę epoki badań. W kręgu naukowych dociekań znalazła się katecheza potrydencka w Polsce. Efektem tych prac była rozprawa habilitacyjna, którą uzyskał w 1997 roku⁶. W pracy habilitacyjnej Autor ukazał problematykę poruszaną w dokumentach katechetycznych tego okresu, istotne treści omawiane przez autorów zarówno polskich, jak i obcych oraz postawił ważne wnioski odnoszące się do tego czasu katechetycznej posługi Kościoła. W swej pracy ukazał zbieżności i różnice w poglądach różnych autorów na katechezę.

⁶ M. R u s i e c k i. *Przedmiot katechezy potrydenckiej w Polsce (1566-1699)*. Lublin 1996.

Poglądy prezentowanych przedstawicieli ówczesnej katechezy nie mogły zaginąć w mrokach dziejów i zapomnienia, dlatego rozprawa habilitacyjna posiada charakter unikatowy i wybitny. Pokazuje ona katechetów-teologów epoki potrydenckiej w Polsce, jako nauczycieli utrwalających prawdy wiary oraz uczących zasad życia chrześcijańskiego.

Drugi kierunek to praktyka duszpasterska, która była odpowiedzią na potrzeby słuchaczy. Przez wiele lat Ksiądz Profesor pełnił funkcję rektora kościoła seminaryjnego, do którego przychodzili ludzie pragnący posłuchać homilii głoszonych przez Profesora. Będąc duszpasterzem nauczycieli, organizował im wyjazdy i rekolekcje, na których wygłaszał naukowe konferencje dotyczące formacji ludzkiej i duchowej⁷. Przedstawiane konferencje odnosiły się do wieloaspektowej formacji nauczycieli i wychowawców. Ksiądz Profesor zachęcał i jednocześnie wzywał do wierności powołaniu nauczycielskiemu. Określał nauczycieli i tych, którzy zajmują się wychowaniem jako:

- a) powołanych do misji i współdziałających z Bogiem, który powołuje;
- b) posiadających duchowe macierzyństwo i ojcostwo;
- c) ludzi radości i nadziei;
- d) powierników i przyjaciół młodzieży;
- e) ludzi równowagi i perspektyw;
- f) ludzi o bogatym życiu wewnętrznym⁸.

Spotkania z nauczycielami, wyjazdy na rekolekcje, na których ks. prof. M. Rusiecki wygłaszał konferencje, środowisko nauczycielskie scalało i dawało impulsy do pozytywnej pracy dydaktycznej. Wychowywanie człowieka, w szczególności młodego, nie jest zadaniem łatwym. Dlatego nauczyciele, jako wychowawcy, winni swą pracę opierać na fundamencie wiary i zaufaniu Bogu. Ksiądz Profesor w swoich konferencjach tę zależność ukazywał, podkreślając jednocześnie sprawę własnej, osobistej formacji.

⁷ Dotychczas ukazały się następujące opracowania odnoszące się do formacji nauczycieli i wychowawców: M. R u s i e c k i. *Dojrzałi bądźcie*. Kielce 1992; t e n ż e. *Stójcie mocno w Panu*. Kielce 1994; t e n ż e. *Chodźcie w blasku prawdy*. Kielce 1995; t e n ż e. *Szukajcie tego, co w górze*. Kielce 1997; t e n ż e. *Wytrwajcie w miłości Mojej*. Kielce 1998; t e n ż e. *Starajcie się o większe dary*. Kielce 1999; t e n ż e. *Miejcie wiarę w Boga*. Kielce 2000; *Dotknijcie Mnie i przekonajcie się*. Kielce 2001.

⁸ Por. M. R u s i e c k i. *Starajcie się o większe dary*. Kielce 1999 s. 150-154.

*

Życie ks. prof. M. Rusieckiego idzie w parze z jego pracą naukową i duszpasterską. W swoim życiu potrafił umiejętnie pogodzić dwie, wydawałoby się sprzeczne rzeczy: zaangażowanie naukowe i poświęcenie duszpasterskie. Dokonał tego połączenia w sposób umiejętny, rzeczowy i ludzki. Zarówno praca naukowa, zajęcia dydaktyczne, prowadzone przez szereg lat w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach, praca duszpasterska, głoszone homilie i pouczenia, zaowocowały szeregiem ludzi, którzy żyją słowem Bożym i nauką Kościoła, a przede wszystkim kierują się wskazaniem i postawą życiową ks. prof. M. Rusieckiego.

4. PUBLIKACJE KS. PROF. DR. HAB. M. RUSIECKIEGO⁹

1968

1. *Eucharystia w katechezie Fr. Derkenne*. STV 1968 nr 2 s. 131-135 (część pracy magisterskiej).

1975

1. *Poglądy i działalność katechetyczno-pedagogiczna ks. Zygmunta Bielawskiego*. 1975 (rozprawa doktorska niepublikowana).

1977

1. *Ksiądz Zygmunt Bielawski wobec nurtów w katechezie polskiej (1910-1939)*. RTK 14:1977 z. 6 s. 27-42.
2. *Teoria katechezy w ujęciu ks. Zygmunta Bielawskiego (1877-1939)*. NP 48:1977 s. 239-289.

1979

1. *Sytuacja wychowawcza w rodzinie polskiej, W: Program duszpasterski na rok 1979/1980*. Warszawa 1979 s. 1-19.
2. *Norma nauki katolickiej, W: Program duszpasterski na rok 1979/1980*. Warszawa 1979 s. 20-25.

1980

1. *Czy umieją wybierać? W: Konferencje dla rodziców o wychowaniu chrześcijańskim*. Red. M. Rusiecki. Kielce 1980 s. 28-41.

⁹ W celu ukazania bogactwa dorobku ks. prof. M. Rusieckiego posłużono się w pracy chronologią lat. W ten sposób wykazano w poszczególnych latach prace naukowe oraz przemówienia i homilie, jak również udział w zjazdach i konferencjach naukowych.

2. *Wychowanie do samodzielności. Konferencje dla rodziców o wychowaniu chrześcijańskim*. Red. M. Rusiecki. Kielce 1980 s. 84-93.
3. *Aby służyły w miłości. Konferencje dla rodziców o wychowaniu chrześcijańskim*. Red. M. Rusiecki. Kielce 1980 s. 101-110.
4. *Śp. Paweł Tochowicz (biogram-wspomnienie)*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1980 nr 6 s. 276-280.

1981

1. *Odpowiedzialność za siebie i innych*. W: *Świadectwo chrześcijańskie*. Kraków 1981 s. 138-144.

1982

1. *Przemiany w świecie i chrześcijański stosunek do nich*. W: *Wierność dziedzictwu*. Kraków 1982 s. 51-58.

1983

1. *Dlaczego niektórzy nie wierzą?* W: *Dar Boży*. Kraków 1983 s. 42-46 (Warszawa 1990² s. 68-75).
2. *O czym nam mówi sztuka kościelna?* W: *Życie Kościoła*. Red. M. Rusiecki, S. B. Zamora. Kraków 1983 s. 55-60.
3. *W kontakcie z niewierzącymi*. W: *Odpowiedzialność chrześcijańska*. Kraków 1983 s. 42-50 (Warszawa 1990² s. 66-90).
4. *Tochowicz Paweł (1891-1979)*. W: SPTK 1918-1981. Warszawa 1983 s. 312-313.
5. *Indywidualne i zbiorowe apostołstwo świeckich* (Referat wygłoszony podczas Dni Modlitw Ruchu Kultury Chrześcijańskiej „Odrodzenie” w Częstochowie 3.09.1982). „Dni Modlitw Ruchu Kultury Chrześcijańskiej «Odrodzenie»” 1983 z. 1. s. 78-93.
6. *W kontakcie z niewierzącymi*. W: *Odpowiedzialność chrześcijańska*. Kraków 1983 s. 42-50 (Warszawa 1990² s. 66-90).

1984

1. *Specyfika religii katolickiej*. W: *Materiały katechetyczne*. T. 1: *Od religii do wiary*. Lublin 1984 s. 47-57.
2. *Uciążliwość losu*. W: *Spełnienie obietnicy*. Kraków 1984 s. 48-54.
3. *Kościół w trosce o prawa człowieka*. W: *Materiały katechetyczne*. T. 2: *Wspólnota zbawienia*. Lublin 1984 s. 77-87 (także w: *Życie Kościoła*. Red. M. Majewski. Warszawa 1990 s. 67-78).

1985

1. *Wychowanie sumienia dziecka (0-12 r. ż.)*. Red. M. Rusiecki. „Poznaj siebie – Kształtuj siebie – Bądź odpowiedzialny”. Pomoce dla wychowawców nr 1. Kielce 1985.

1986

1. *Poznanie charakteru: według typologii René Le Senne'a*. Red. M. Rusiecki. „Poznaj siebie – Kształtuj siebie – Bądź odpowiedzialny”. Pomoce dla wychowawców nr 2. Kielce 1986.

1987

1. *Przemiany w świecie i chrześcijański stosunek do nich*. W: *Wierność dzie-
dzictwu: materiały katechetyczne*. Red. M. Majewski, M. Rusiecki. Kielce
1987 s. 103-116.
2. *Uczestnictwo rodziny w życiu pokoleń przeszłych i przyszłych*. „Kielecki
Przegląd Diecezjalny” 1987 nr 2 s. 112-119.
3. *Do młodych o pokoju: (materiały do katechez)*. „Katecheta” 1987 nr 2
s. 79-81.
4. *Wychowanie do Eucharystii*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1987 nr 5
s. 335-343.
5. *Przysposobienie do życia w rodzinie – w ocenie katechety (cz. 1)*. „Kiele-
cki Przegląd Diecezjalny” 1987 nr 6 s. 424-434.
6. *Przysposobienie do życia w rodzinie – w ocenie katechety (cz. 2)*. „Kiele-
cki Przegląd Diecezjalny” 1989 nr 4 s. 286-309.

1988

1. „*Trwajcie we Mnie*” – *Drugi Kongres Eucharystyczny Kościoła Kielec-
kiego, 1 maja - 11 czerwca 1988: pomoce katechetyczne*. Red. M. Rusie-
cki. Kielce 1988 s. 15-22.
2. *Eucharystia – sakrament wzrostu łaski chrztu św.* W: „*Trwajcie we Mnie*”
– *Drugi Kongres Eucharystyczny Kościoła Kieleckiego: pomoce kateche-
tyczne*. Kielce 1988 s. 15-22.
3. *Sakrament bierzmowania umocnieniem przez Ducha Świętego do sprawo-
wania Eucharystii i budowania Kościoła*. W: „*Trwajcie we Mnie*” – *Drugi
Kongres Eucharystyczny Kościoła Kieleckiego: pomoce katechetyczne*.
Kielce 1988 s. 30-43.
4. *Msza św. w Dniu Pańskim – znakiem i źródłem naszej jedności z Chry-
stusem i Kościołem*. W: „*Trwajcie we Mnie*” – *Drugi Kongres Euchar-
ystyczny Kościoła Kieleckiego: pomoce katechetyczne*. Kielce 1988 s. 53-63.
5. *Komunia osób w małżeństwie i rodzinie na wzór jedności Ojca, Syna i Du-
cha Świętego*. W: „*Trwajcie we Mnie*” – *Drugi Kongres Eucharystyczny
Kościoła Kieleckiego: pomoce katechetyczne*. Kielce 1988 s. 79-98.

1989

1. *Maryjny wymiar życia ucznia Chrystusowego*. „Kielecki Przegląd Diece-
zjalny” 1989 nr 1 s. 37-45.

2. *Życie zakonne w strukturze Kościoła i rola wspólnoty zakonnej w parafii. Referat wygłoszony w Częstochowie 12.09.1989.* Warszawa 1989 (mps).

1990

1. *W trosce o owocną katechezę.* „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1990 nr 1 s. 62-72.
2. *Duszpasterstwa specjalistyczne w diecezji kieleckiej.* „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1990 nr 6 s. 432-441.
3. *W postudze słowa: z teorii przepowiadania.* WA 1990 nr 3 s. 132-143 (także. SHum 1:1991 s. 9-43).

1991

1. *Bóg i ludzkie pytania.* Red. A. Frossard. Tł. S. Czerwik. Red. wyd. M. Rusiecki. Kielce 1991.
2. *Duszpasterstwo Nauczycieli i Wychowawców.* „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1991 nr 2-3 s. 209-212.
3. *Osoba i demokracja.* ZCz 1991 nr 24 s. 8-15.
4. *Bogactwo młodości.* SHum 2:1991 s. 13-17.
5. *Pytanie o wartość, sens życia i powołania jako szczególne bogactwo młodości w świetle listu Jana Pawła II „Do młodych całego świata”* (Referat wygłoszony na sesji naukowej Kieleckiego Oddziału Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza 27.05.1991). „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1991 nr 5 s. 422-438 (także. SHum 2:1991 s. 19-68).

1992

1. *Konstytucje Sióstr Boskiej Opatrzności (Divine Providence) Saint Jean Bassel.* Tekst przejrany i przyjęty przez Kapitułę Generalną w 1988. Tł. M. Rusiecki. Saint Jean-de-Bassel 1992.
2. *System chrześcijańskiego wychowania w relacji do innych systemów.* „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1992 nr 6 s. 456-475 (także. SHum 3:1992 s. 175-206; także w: *Chodźcie w blasku prawdy...* Kielce 1995 s. 136-164; także. „Wychowawca” 1996 nr 5 s. 4; nr 6 s. 4; nr 7-8 s. 6-7).

1993

1. *Zatroskanym o słowo – ku rozwadze.* Red. W. Wilk. *Z pogranicza literatury i przepowiadania. Szkice i teksty.* WA 1993 nr 4 s. 144-145.
2. *Miejcie odwagę: rekolekcje dla nauczycieli w Częstochowie 2-5 VII 1992.* Kielce 1993 (t e n ż e. *Nauczycielu, kim jesteś?* SHum 3:1992 s. 207-213; także „Wychowawca” 1993 nr 10 s. 7-9; nr 12 s. 7-8; także w: *Radość w życiu wychowawcy.* „Wychowawca” 1995 nr 7-8 s. 4; także w: *Pozytywny obraz samego siebie.* „Wychowawca” 1995 nr 9 s. 4; także. *Inspirować środowisko.* „Wychowawca” 1995 nr 10 s. 4).

1994

1. *Katechizm Kościoła Katolickiego w pytaniach i odpowiedziach*. Tł. H. Witczyk. Kielce 1994. (Recenzja) WA 1995 nr 1 s. 182-185.
2. *Etos nauczyciela (pojęcie – zagrożenia – postulaty)*. Referat wygłoszony na III Kongresie Etyki Nauczycielskiej w Warszawie 26.01.1993. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1994 nr 1 s. 43-58 (także w: *Stójcie mocno w Panu...* Kielce 1994 s. 134-158).
3. *Egzamin wikariuszowski z homiletyki (kilka uwag dotyczących pisania homilii)*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1994 nr 1 s. 63-66.

1995

1. *Chodźcie w blasku prawdy*. Rekolekcje dla nauczycieli w Częstochowie 2-5 lipca 1994. Kielce 1995 (także „Wychowawca” 1995 nr 11 s. 8-9; nr 12 s. 4-5; 1996 nr 1 s. 4; nr 2 s. 4; nr 3 s. 4; nr 4 s. 4; 1997 nr 4 s. 4-5; nr 6 s. 4-5).

1996

1. *Książki, które warto przeczytać*. Rec. A. Rynio. *Wychowanie młodzieży w nauczaniu Kardynała Stefana Wyszyńskiego*. Lublin 1996 (także „Wychowawca” 1996 nr 5 s. 30).
2. *Przedmiot katechezy potrydenckiej w Polsce (1566-1699)*. Lublin 1996 (roz. hab.).

1997

1. *Szukajcie tego, co w górze*. Rekolekcje dla nauczycieli w Częstochowie 2-5 lipca 1995. Kielce 1997 (także „Wychowawca” 1997 nr 11 s. 4; nr 12 s. 4; 1998 nr 1 s. 4; nr 2 s. 4-5; nr 3 s. 4-5; nr 4 s. 4-5; nr 6 s. 4-5).
2. *Interrogatorium: katecheza średniowieczna dotycząca sakramentu pokuty*. EK VII kol. 391-392.
3. *Zadania prezbitera a jego dojrzałość osobowa*. Wykład na Ogólnodiecezjalnym Dniu Skupienia Księży, Kielce 12.05.1997. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1997 nr 6 s. 605-622.

1998

1. *Jak przygotować i ocenić katechezę: elementy dydaktyki katechetycznej*. Red. A. Długosz. (Recenzja) „Biblioteka Niedzieli” Częstochowa 1997 (także „Katecheta” 1998 nr 4-5 s. 121-122).
2. *Wytrwajcie we Mnie*. Rekolekcje dla nauczycieli w Częstochowie 2-5 lipca 1997. Kielce 1998.
3. *Nauczyciel – człowiekiem misji*. „Wychowawca” 1998 nr 7-8 s. 4-7.
4. *Rola uniwersytetu w kształtowaniu dojrzałej osobowości wobec niektórych współczesnych zagrożeń*. Wykład inauguracyjny w Świętokrzyskim Insty-

tucie Teologicznym w Kielcach 11 XI 1997. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 1998 nr 3 s. 212-234.

5. *Znaczenie rodziny i małżeństwa w procesie starzenia się*. Wykład na Sympozjum Naukowo-Szkoleniowym Uniwersytetu Trzeciego Wieku przy WSP im. J. Kochanowskiego w Kielcach 6.11.1998 r. (mps).

1999

1. *Starajcie się o większe dary*. Rekolekcje dla nauczycieli w Częstochowie 2-5 lipca 1998. Kielce 1999.
2. *Dojrzałość osobowa nauczyciela*. Wykład na I Forum Nauczycieli i Wychowawców w Tarnowie 10.04.1999 r. (także Wykład na konferencji naukowej: *Rozwój pedagogiki ogólnej – inspiracje i ograniczenia kulturowe oraz poznawcze, Kielce 23-25 września 1999 r.*) W: *In vinculo communionis. Księga Jubileuszowa ku czci Biskupa Kieleckiego Kazimierza Ryczana w 60 rocznicę urodzin*. Red. K. Gurda, T. Gacia. Kielce 1999 s. 411-428 (także w: *Starajcie się o większe dary...* Kielce 1999 s. 129-155).
3. *Heroizm i moralne piękno człowieka*. Poślowie. W: M. Michalczyk. *Egzamin z życia: lekarze, sanitariuszki, partyzanci 1939-1945*. Kielce 1999 s. 195-197.
4. *Funkcja wychowawcza rodziny w katechezie potrydenckiej Kościoła katolickiego w Polsce (1566-1700)*. W: *W służbie wartościom. Księga Pamiątkowa poświęcona Księdzu Biskupowi Profesorowi Doktorowi Habilitowanemu Kazimierzowi Ryczanowi z okazji 60-lecia urodzin*. Red. R. Kamiński. Kielce 1999 s. 486-504.
5. *Osobowość a wartości chrześcijańskie*. W: *Kultura a nasze istnienie*. Red. J. Łukomski. Kielce 1999 s. 111-125.

2000

1. *Miejcie wiarę w Boga*. Rekolekcje dla nauczycieli w Częstochowie 2-5 lipca 1999. Kielce 2000.
2. *Allana Blooma koncepcja umysłu otwartego (o potrzebie filozofii w szkole)*. Referat wygłoszony na konferencji naukowej: „*Filozofia w szkole*”. Kielce 10-11 września 1999. W: *Filozofia w szkole*. Red. B. Burlikowski, W. Słomski. Kielce-Warszawa 2000 s. 89-100.
3. *Wychowanie do starości*. Wstęp. W: *U brzegów jesieni: antologia poezji polskiej o schyłku życia*. Red. Z. Korzeńska. Kielce 2000 s. 5-35.
4. *Jubileuszowe zadania katechetów*. Wykład dla katechetów diecezjalnych w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach 30-31.08.1999 r. W: *Celebracja Jubileuszu Roku 2000 w parafii: pomoce duszpasterskie*. Red. J. Ostrowski. Kielce 2000 s. 34-42.

5. *Ważna sprawa Kościoła*. Recenzja wydawnicza. E. Skotnicki. *Neokatechumenat – szansa czy zagrożenie dla Kościoła?* „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 2000 nr 4 s. 430-435.
6. G. Karolewicz. *Ksiądz Idzi Benedykt Radziszewski (1871-1922)*. Lublin 1998 (Recenzja) „Katecheta” 2000 nr 7-8 s. 121-122.
7. *Katecheza*. EK VIII kol. 1028-1031.
8. *Katechizm*. EK VIII kol. 1038-1047.
9. *Katechizm Rzymski*. EK VIII kol. 1052-1054.
10. *Dziedzictwo ideowe polskich nauczycieli okresu II wojny światowej*. W: *Powołanie i służba. Księga jubileuszowa ku czci Biskupa Mieczysława Jaworskiego w 70. rocznicę urodzin*. Red. K. Gurda, T. Gacia, Kielce 2000 s. 288-292.
11. *Przed nami niebo*. W: *Celebracja Jubileuszu Roku 2000 w parafii: pomoce duszpasterskie*. Red. J. Ostrowski. Kielce 2000 s. 242-246.
12. *Słowo wstępne*. W: *Neokatechumenat: szansa czy zagrożenie dla Kościoła?* Red. E. Skotnicki. Kielce 2000 s. 5-11.

2001

1. *Dotknijcie Mnie i przekonajcie się*. Rekolekcje dla nauczycieli w Częstochowie 2-5 lipca 2000. Kielce 2001.
2. *Dojrzewająca osobowość nauczyciela*. W: *Rozwój pedagogiki ogólnej. Inspiracje i ograniczenia kulturowe oraz poznawcze*. Red. A. Bogaj. Warszawa–Kielce 2001 s. 361-370.
3. *Religijno-moralne aspekty przeżywania starszego wieku*. W: *Demograficzne i indywidualne starzenie się. Wyzwania edukacyjne*. Red. A. Zych. Kielce 2001 s. 55-79.
4. *Zmysł religijny a treści programowe katechezy młodzieżowej*. W: *Wychowanie człowieka otwartego. Rola „Zmysłu religijnego” Luigi Giussaniego w kształtowaniu osoby*. Red. A. Rynio. Kielce 2001 s. 62-70.
5. *Zmysł religijny – jego istota i funkcjonowanie wg L. Giussaniego*. W: *Filozofia i nauki szczegółowe*. Kielce 2000 s. 89-100.
6. *Pedagogia wiary. Jak wiara kształtuje osobę ludzką?* W: *Wiara i rozum (na progu Trzeciego Tysiąclecia)*. Kielce 2001 s. 135-143.
7. *Obraz śmierci w katechezie Kościoła katolickiego w XVI-XVIII w.* W: *Wesela, chrzciny i pogrzeby w XVI-XVIII wieku. Kultura życia i śmierci*. Warszawa 2001 s. 287-302.
8. *W trosce o dojrzałą osobowość katechety*. W: *Ocena w katechezie. Książka pamiątkowo-sympozjalna na cześć Księdza Profesora dra hab. Mieczysława Rusieckiego*. Red. S. Kulpaczyński. Lublin 2001 s. 131-154.

9. *Miłość a dojrzałość osobowa*. W: *Prawda i miłość w wychowaniu. II sesja popularnonaukowa*. Red. D. Kot. Kielce 2001 s. 40-71.
10. *Nadzieje i szanse stulecia. Więcej jest dobra niż zła* (Wywiad). „Ikar – Miesięcznik kulturalno-artystyczny” 93:2001 nr 5 s. 2-3.

2002

1. *Katechetyka w Seminarium kieleckim do 1939 r.* W: *Kultura teologiczna Seminarium Duchownego w Kielcach w latach 1727-2002. Księga Jubileuszowa*. Kielce 2002 s. 135-170.
2. *Ewangelizacja nauczycieli*. W: *Ante Deum stantes*. Kraków 2002 s. 625-646.
3. *Dlaczego człowiek ucieka od wolności?* W: *Wolność i odpowiedzialność w wychowaniu. III sesja popularnonaukowa*. Kielce 2002 s. 8-23.
4. *Etos nauczycielski*. „Wychowawca” 2002 nr 2 s. 12-14.
5. *Istota i sens samowychowania*. „Obecni” 3:2002 nr 3 s. 23-30.
6. *Wymagająca miłość siebie*. „Życie Duchowe” 2002 nr 33 s. 61-66.
7. *Jak wspominam Seminarium?* „Obecni” 3:2002 nr 5 s. 72-78.

2003

1. *Świętymi bądźcie*. W: *Edukacja–Kultura–Teologia*. Red. K. Konecki, I. Werbiński. Toruń 2003 s. 641-652.
2. *Poznanie siebie warunkiem realizowania dojrzałości osobowej*. „Kieleckie Studia Teologiczne” 2003 t. 1: *W służbie Ewangelii (cz. 2)*. s. 311-334.
3. *Samoświadomość dorosłego warunkiem rozwoju osobowości*. „Kieleckie Studia Teologiczne” 2003 t. 2. s. 499-526.
4. *Podmiot aktywny i receptywny w dziewiętnastowiecznej katechezie Kościoła Katolickiego w Polsce*. W: *Nauka i oświata a społeczności lokalne na ziemiach polskich w XIX i XX wieku*. Red. W. Caban. Kielce 2003 s. 19-28.
5. *Metodyczne aspekty katechezy Kościoła katolickiego w Polsce w XIX wieku*. „Studia Pedagogiczne” 2003 t. 14. Red. M. Rusiecki, S. Majewski s. 209-242.
6. *Uwarunkowania kształtowania się (kształcenia) sumienia dziecka*. W: *W Służbie dziecku. Społeczna troska o dziecko*. T. 3. Red. J. Wilk. Lublin 2003 s. 7-29.
7. *Dyrektorium ogólne o katechizacji*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 2. Warszawa 2003 s. 816-818.
8. *Katecheta wychowujący do postawy świadectwa*. „Keryks” 2:2003 nr 1 s. 115-132.
9. *Wychowawcze znaczenie celu ostatecznego w rozumieniu etyki religijnej*. W: *III Kielecki Festiwal Nauki (6-15 września 2002)*. Kielce 2003 s. 45-51.

10. *Karta odpowiedzialności i obowiązków nauczyciela*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 2. Warszawa 2003 s. 555-563.

2004

1. *Czy zmierzch pobożności ludowej?* „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 2004 nr 3 s. 255-274.
2. *Mass media a sumienie. IV Kielecki Festiwal Nauki (12–21.IX.2003)*. Red. K. Grysa. Kielce 2004 s. 32-35.
3. *Sumienie i poczucie moralnej tożsamości w kulturze chrześcijańskiej*. W: *Kultura chrześcijańska*. Red. J. Łukomski. Kielce 2004 s. 155-163.
4. *Troska o katechetów w posłudze bpa J. Jaroszewicza (1968-1980)*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 2004 nr 4 s. 416-422.
5. *Etap rozwoju sumienia sześciolatniego dziecka*. W: *Edukacja elementarna w zreformowanym systemie szkolnym*. T. 1. Red. Z. Ratajek, M. Kwaśniewska. Kielce 2004 s. 39-50.
6. *Katecheza Odrodzenia*. W: *Wokół katechezy posoborowej*. Red. ks. R. Chałupniak. Opole 2004 s. 193-197.
7. (Recenzja rozprawy habilitacyjnej) A. Rynio. *Integralne wychowanie w myśli Jana Pawła II*. Lublin 2004 (także „Ślady” 2004 nr 3 s. 23-24).
8. *Osobowość nauczyciela*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 3. Warszawa 2004 s. 976-1000.
9. *Nadzieje i wyzwania wychowania młodych do wiary – Ecclesia in Europa*. „Kieleckie Studia Teologiczne” 2004 t. 3. s. 245-269.

2005

1. *Dobro jako podstawowa kategoria wychowania dzieci w młodszym wieku szkolnym (z aksjologii pedagogicznej)*. „Nauczanie Początkowe” 29(51): 2005 nr 1 s. 7-20.
2. *Eucharystia w katechezie (wersja poszerzona)*. W: *Eucharystia w życiu Kościoła*. Red. A. Żądło. Katowice 2005 s. 206-241.
3. *Dobro jako podstawowa kategoria wychowania dzieci w młodszym wieku szkolnym*. W: *Uczeń we współczesnej szkole. Problemy reformy edukacji wczesnoszkolnej*. Red. Z. Ratajek. Kielce 2005 s. 177-193.
4. *Ideał wychowawczy w katechezie Kościoła katolickiego. Rys historyczny*. W: „Studia Pedagogiczne” 2005 nr 15. [Red. M. Rusiecki, W. Firlej, S. Majewski] s. 35-64.
5. *Nadzieja potrzebna Europie. Refleksje na marginesie Adhortacji Jana Pawła II „Ecclesia in Europa”*. W: *Edukacja w cywilizacji XXI wieku*. Red. A. Buchner-Jeziorska, M. Sroczyńska. Kielce 2005 s. 365-382.

6. *Religijność a dojrzałość osobowa człowieka*. Wykład inauguracyjny w WSD w Kielcach, 8.10.2005. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 2005 nr 5 s. 539-561.
7. *Solidarność – Nowe imię miłości bliźniego* (Referat). Kielecki Festiwal Nauki – Kielce 19.09.2005 (mps).
8. *Stosunek papieża Jana Pawła II do ludzi kultury*. „Dedal” 5:2005 nr 2 s. 63-64.
9. *Paternalizm*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 4. Warszawa 2005 s. 59-60.
10. *Profanum*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 4. Warszawa 2005 s. 932-935.

2006

1. *Eucharystia – sakramentem spełnienia*. W: *Dar tajemnicy. Tajemnica i wdzięczność*. „Kieleckie Studia Teologiczne” 5:2006 s. 153-169.
2. *Nauczycielska odpowiedzialność w życiu i działalności Janusza Korczaka*. W: *Pamięci Janusza Korczaka. Materiały z sesji popularnonaukowej*. Red. J. Chmielewska, D. Mętrak. Kielce 2006 s. 95-106.
3. *Sens spotkania z przyrodą – siostrą człowieka*. W: *W stronę Świętego Krzyża. 50 lat zorganizowanego przewodnictwa turystycznego w Górach Świętokrzyskich*. Red. C. Jastrzębski. Kielce 2006 s. 53-58.
4. *Religijność a dojrzałość osobowa człowieka. Wyzwanie dla polskiego nauczyciela na III tysiąclecie*. W: *Kształcenie kandydatów na nauczycieli. Teoria – praktyka*. Red. T. Gumuła, T. Dyrda. Kielce 2006 s. 61-83.
5. *Rutyna*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 5. Warszawa 2006 s. 537-539.
6. *Struktura*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 5. Warszawa 2006 s. 1059-1068.
7. (Recenzja wydawnicza rozprawy habilitacyjnej) G. Grzybek. *Etyczne postawy pracy socjalnej. Świadomość moralna – norma etyczna – wytyczne*. Bielsko-Biała 2007.

2007

1. *Cele wychowania chrześcijańskiego w aspekcie teorii warstwicowej S. Kunowskiego*. W: *Wychowanie chrześcijańskie między tradycją a współczesnością*. Red. A. Rynio. Lublin 2007 s. 128-159.
2. *Katecheci szkół elementarnych w Galicji na przełomie XIX-XX wieku*. W: *Z dziejów oświaty na ziemiach polskich w XIX i XX wieku. Studia i szkice*. Red. M. Pękowska. Kielce 2007 s. 183-214.

3. *Etyka zawodu nauczyciela*. W: *Studia Podyplomowe dla Nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego kierunku*. Kielce 2007 s. 5-15.
4. *Powołanie i tożsamość katechety*. „Wiadomości Diecezjalne Łódzkie” 2007 nr 10 s. 833-853.
5. (Recenzja książki) *Talent pedagogiczny w pracy wychowawczej nauczyciela szkoły nazaretańskiej*. Red. A. Kieszkowska, B. Skrzyp. Kielce 2007.
6. (Recenzja pracy magisterskiej) A. Kwiatkowska. *Program profilaktyczno-wychowawczy: Jak żyć szczęśliwie?* (mps).
7. (Recenzja pracy doktorskiej) J. Karczewska. *Wychowanie chrześcijańskie w ujęciu Stefana Kunowskiego* (mps).
8. *Uległość*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 6. Warszawa 2007 s. 928-935.
9. *Umiejętności nauczycielskie*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 6. Warszawa 2007 s. 935-944.
10. *Uniwersalizm*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 6. Warszawa 2007 s. 953-973.
11. *Bóg nie pogniwał się na człowieka*. „Adrenalina” Pismo studentów WSU [Kielce] 2007 nr 5 s. 1-3 (wywiad z W. Salwą, studentką III roku Dziennikarstwa i Komunikacji).

2008

1. *Rola autorytetu w wychowaniu*. W: *O autorytecie. W poszukiwaniu punktu odniesienia*. Red. J. Jagiełło. Kraków 2008 s. 82-106.
2. *Etos zawodu nauczyciela*. „Kieleckie Studia Teologiczne” 7:2008 s. 277-299.
3. *Wychowanie religijne przykładem edukacji integralnej*. W: *Wychowanie integralne w szkole nazaretańskiej*. Red. B. Skrzyp, S. Radziszewski. Kielce 2008 s. 29-45.
4. *Wychowanie patriotyczne*. W: *W kręgu zagadnień edukacyjnych*. Red. M. Kątny, M. Parlak, E. Zyzik. Kielce 2008 s. 147-158.
5. *Dojrzałość komunikowania międzyludzkiego w aspekcie analizy transakcyjnej*. W: *Konteksty komunikowania*. Red. A. Szyguła. Kielce 2008 s. 21-39.
6. *Zazdrość*. W: *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*. T. 7. Warszawa 2008 s. 862-971.

2009

1. *Dialog w szkole. Nauczanie początkowe. Kształcenie zintegrowane*. „Zeszyty Kieleckie” 33(55):2009-2010 nr 1 s. 7-20.

2. *Etyka nauczyciela w obliczu wyzwań XXI wieku*. W: *Między wolnością a przymusem. Prawa człowieka i współczesna edukacja*. Red. A. Wileczek. Kielce 2009 s. 29-55.
3. *Uwarunkowania tożsamości szkół jezuickich w XVI-XVII wieku*. W: *Kreowanie tożsamości szkoły. Konteksty historyczne, społeczno-kulturowe, edukacyjne*. T. 2. Red. K. Chałas, B. Komorowska. Lublin 2009 s. 15-26.

2010

1. *Osoba ludzka wobec wartości w świetle chrześcijańskiego wychowania*. W: *Antropologiczna pedagogika ogólna*. Red. M. Nowak. Lublin 2010 s. 233-245.
2. *Podmiot aktywny w wychowaniu religijnym Kościoła Katolickiego w Polsce w XVII-XIX wieku*. W: *Pedagogika chrześcijańska. Tradycja. Współczesność. Nowe wyzwania*. Red. J. Michalski, A. Zakrzewska. Toruń 2010 s. 171-201.
3. *Wychowanie do odbioru mass mediów*. W: *Media w wychowaniu chrześcijańskim*. Red. D. Bis, A. Rynio. Lublin 2010 s. 107-132.
4. *Młodość bogactwem i szansą integralnego rozwoju osobowego – w świetle przesłania papieża Jana Pawła II*. W: *Młodzi w społeczeństwie zmiany. Studia polsko-ukraińskie*. Red. M. Sroczyńska, J. Paczkowski. Kielce 2010 s. 483-508.
5. *Rodzina jako podmiot współczesnej edukacji*. W: *Kierunki i uwarunkowania przemian oświaty w związku z reformą*. Red. A. Bogaj. Kielce 2010 s. 335-356.
6. *Św. Mikołaj w tradycji i współczesności*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 2010 nr 5 s. 541-552.
7. *Troska o przekaz kultury w rodzinie*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 2010 nr 6 s. 643-664.

2011

1. *Kształcenie religijne dzieci w XVIII-XIX wieku*. W: *Virginibus puerisque*. T. 1. *Z dziejów szkolnictwa i oświaty w XVIII-XX wieku*. Red. E. Kula, M. Pękowska. Kielce 2011 s. 79-102.
2. *Troska w rodzinie*. W: *Troska o Innego. Szkice humanistyczne*. Red. J. Sośnicka, J. Dobrołowicz. Kielce 2011 s. 173-188.
3. *Uwarunkowania i cele nauczania w tajnych kompletach młodzieży szkół średnich oraz kursów uniwersyteckich prowadzonych pod patronatem biskupa kieleckiego dra Czesława Kaczmarka w latach 1939-1945*. „Kieleckie Studia Teologiczne” 2011 nr 10 s. 247-287.

4. *Religijne aspekty edukacji ustawicznej*. W: *Continuous education as a social fact*. Red. E. Kula. Saint-Petersburg 2011 s. 99-120.
5. *Przekaz kultury w rodzinie*. W: *Wokół rodziny. Wychowanie – kultura – społeczeństwo*. Red. A. Garbarz, G. Grzybek. Rzeszów 2011 s. 13-41.
6. *Młodość bogactwem i szansą integralnego rozwoju osobowego – w świetle przestania papieża Jana Pawła II*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 2011 nr 2 s. 199-225.
7. *Troska w rodzinie*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 2011 nr 4 s. 456-470.

2012

1. *Sumienie normą normującą i normowaną (wierność sumieniu – troska o jego dojrzałość)*. W: *Fenomen sumienia*. Red. D. Adamczyk. Kielce 2012 s. 103-138.
2. *Nadzieja w kontekście aretologicznego przestania papieża Benedykta XVI*. „Roczniki Pedagogiczne” 4(40):2012 nr 2 s. 31-55.
3. *Wychowanie religijne w rodzinie*. W: *Religijno-moralny wymiar rozwoju i wychowania*. Red. A. Rynio. Lublin 2012 s. 299-335.
4. *Pedagogia w służbie wiary*. „Kieleckie Studia Teologiczne” 2012 nr 11 s. 161-191.
5. *Wiara źródłem i rękojmą pełni ludzkiego życia*. „Kielecki Przegląd Diecezjalny” 2012 nr 6 s. 548-584.

2013

1. *Odpowiedzialność i obowiązki nauczyciela*. W: *Myśleć sercem, czyli być dla...* *Krótką historią spotkań nauczycieli i pracowników oświaty w Piekarach Śląskich 2004-2013*. Red. M. Kopsztein. Piekary Śląskie 2013 s. 51-82.
2. *Wymiar historyczny katechezy*. W: *Katecheza w swoich podstawowych wymiarach*. Red. J. Czerkowski. „Biblioteka Kieleckich Studiów Teologicznych” T. 5. Kielce 2013 s. 221-267.

BIBLIOGRAFIA

- D z i e k o Ń s k i S.: *Rozwój wychowawczej myśli Kościoła na przestrzeni ostatnich wieków*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW 2004.
- K o s t k i e w i c z J.: *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*. Kraków: Wydawnictwo „Impuls” 2012.
- Ł a b e n d o w i c z S.: *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne 1997.

T w a r d z i c k i B.: U źródeł katechezy. Podstawowe zagadnienia z katechetyki fundamentalnej i materialnej. Przemysł: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej 2011.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-DYDAKTYCZNA
KS. MIECZYŚLAWA RUSIECKIEGO

S t r e s z c z e n i e

Kościół nieustannie kształci i wychowuje. Zadanie to jest wypełnianiem misyjnego nakazu Chrystusa, który sam, głosząc Królestwo Boże, wychowywał i nauczał. Należy podkreślić, że Kościół wypełnia to zadanie poprzez instytucje i ludzi odpowiednio do tego przygotowanych. Działalność życiowa i naukowa ks. prof. M. Rusieckiego, jako człowieka mocno zaangażowanego naukowo, w ten nurt się wpisuje. W artykule podjęto próbę ukazania postaci ks. dr. hab. M. Rusieckiego jako człowieka pełnego wiary, naukowej pasji i spełniającego życiowe pragnienia. Jego dorobek naukowy to kilkanaście pozycji, skupionych wokół tematu historii katechezy, przeżywania wartości, kształtowania ich w życiu człowieka oraz odpowiedzialności za wychowywanie.

Słowa kluczowe: historia katechezy, wychowywanie, wartości, dorobek naukowy, odpowiedzialność.